

INTERVIEW

NAND CUVELIER

De redactie van het Psychodramabulletin vatte het plan op coryfeeën uit de wereld van psychodrama te interviewen. Nand Cuvelier kwam het eerst in aanmerking vonden we. Renée Oudijk was door hem in Gent opgeleid en "De stad van Axen" had niet alleen in het bulletin aandacht gekregen maar heeft ook in de basisopleiding een plaats. Dus schreven we Nand Cuvelier een brief met het verzoek hem te mogen komen opzoeken. Wij waren welkom. Op een cursusdag in de middag-pauze in de Relatiestudio in Gent.

De naam Ferdinand Cuvelier was me al veel langer bekend. Eind zeventiger jaren zat ik in een opleidingsgroep van de VO te Nijmegen en één van onze docenten introduceerde het toen net verschenen boek bij ons. We tekenden de stad van Axen met krijt op de vloer van het leslokaal en deden interactieoefeningen. Ik las het boek gretig en met plezier en eenmaal zelf docent kon ik niet laten het in elke lesgroep waar ik mee te maken kreeg het aan te bevelen. Ik citeer de flaptekst van het boek uit 1979 (2e druk): Ferdinand Cuvelier, geboren te Gent in 1932, verdedigde te Leuven een doctoraal proefschrift in de psychologie over "de interactie tussen psychiatrische patiënt en Geels pleeggezin". Cuvelier is sinds 1971 als medestichter en full-time staf lid verbonden aan de interactie-academie te Hove (nabij Antwerpen), een trainingscentrum voor intermenselijke relaties dat een brug poogt te slaan tussen vormingswerk en psychotherapie. Sinds 1978 is hij beheerder van de Relatie-Studio te Gent. Verder is hij werkzaam in de Vlaamse en de Nederlandse Vereniging voor Groepspsychotherapie, en redacteur bij het Tijdschrift voor Psychotherapie.

INTERVIEW

Hij behaalde met het boek "De stad van Axen" de V.B.V.B. prijs voor het beste non-fiction debut 1977.

Op een vroege zaterdagmorgen in maart 1991 ga ik met Andrea van Eert met de trein op reis via Maastricht naar Gent. In de trein bereiden we ons nog wat voor op het komende gesprek door in boeken van Cuvelier te bladeren en elkaar passages voor te lezen. Ik ben heel benieuwd naar de persoon van Cuvelier. Ik stel me hem voor als een lange ascetische vriendelijke man met een witte haardos. Als Cuvelier de deur opendoet om ons binnen te laten, valt dat beeld meteen in duigen. Weinig ascetische trekken en ook geen witte haardos, wél vriendelijk. Een stevige Gentse burger, eerder bourgondisch dan ascetisch, haalt ons met een warme handdruk binnen. Het groengrijze wollen vest dat hij draagt maakt hem nog ronder en aardser. Hij loodst ons naar een werkvertrek vol boeken en een bureau en haalt koffie voor ons. Wij geven hem de bloemen die we voor hem meegenomen hebben. We vertellen van het doel van onze komst; over het psychodramabulletin en het interview. Een beetje onwennig als aankomende journalisten beginnen we onze vragen te stellen. Nand Cuvelier antwoordt met een natuurlijk gemak; wij mogen dan de interviewers zijn, hij heeft op een soepele manier de leiding in het gesprek; een verteller.

Vanuit een religieuze achtergrond heeft hij als jonge man filosofie en theologie gestudeerd. Die achtergrond en opleiding bracht hem vervolgens een periode als leraar in Afrika. Teruggekeerd in België schreef hij een dissertatie en promoveerde als psycholoog. Groepsdynamica had zijn bijzondere interesse. Dat hij met psychodrama in aanraking kwam noemt hij min of meer toeval. Er was een congres in Parijs over groepsdynamica en psychodrama (First International Congres

of Psychodrama, 1964). Jacob en Zerka Moreno waren daar ook. Cuvelier kwam op de groepsdynamica af en maakte er voor het eerst kennis met psychodrama. Er ontstond in België een groepje mensen dat psychodrama ging beoefenen. Cuvelier was erbij; hij noemt Piet Fontaine als stimulator en ook de namen van Paul Lemoine en diens vrouw Jenny; ook Simone Blajan-Marcus en Pierre Bour. Ze noemden hun kring "la Verveine" (een soort kruidenthee, ijzerhard). Ze nodigden mensen uit om zich door hen te laten onderrichten, zoals Ancelin-Schutzenberger die nu nog werkzaam is in Nice en ook Zerka Moreno en Eleftery. We hebben vooral zélf veel geoefend zegt Cuvelier. Hij haalt een boek uit de kast dat uit die periode stamt en dat nu nog waardevolle bijdragen met betrekking tot psychodrama bevat. Een bundel artikelen bijeen gebracht door H. Petzold en in het Duits uitgegeven als psychodramahandboek bij de uitgeverij Junfermann-Padintern. De genoemde groep was nogal groepsanalytisch georiënteerd in tegenstelling tot bijvoorbeeld Moreno en Eleftery. Cuvelier noemt zijn eigen oriëntatie ook groepsanalytisch. De theorie van het focaal conflict (van Whiteaker en Liebermann) sluit daar goed bij aan en ook groepsdynamische benaderingen als die van Bion. Het "zuivere" psychodrama op de wijze van Moreno is meer voortgezet door Petzold en Ancelin-Schutzenberger. Van de hand van de laatste is het boek "Vocabulaire des techniques de groupe" uitgegeven bij EPT.

Cuvelier vertelt van zijn eerste psychodramapraktijk. Een groep zwakbegaafde meisjes van 14 tot 16 jaar. "Van hen heb ik ook veel geleerd". In die tijd werkte hij ook met een groep alcoholisten in Leuven. In de jaren zeventig begon hij dan met een vrije inschrijvings-ervaringsgroep.

INTERVIEW

Dat was de tijd dat hij samen met anderen de Interactie-academie opzette. In de huidige Relatiestudio wordt die lijn nog voortgezet met de psychodrama-ervaringsgroep. Het gaat daar vooral om dramatechniek.

In de staf van de Interactie-academie bestond een verschil van opvatting, vooral ten aanzien van opleiding. Annie Mattheuws was meer systeemtheoretisch georiënteerd. Nand Cuvelier vertrok en nam een eigen initiatief met het begin van de Relatie-studio. Er op terugziend spreekt hij van een herbronningstijd. "Ik wilde veel ruimer opentrekken, meer integreren en niet schoolvormend werken (ik wil niet de trekker zijn). Dat kost veel energie; ik heb die energie nodig om mijn eigen weg uit te werken." Hij streeft binnen de Relatie-studio pluriformiteit na. Na jaren alleen werken kreeg hij medewerkers-opleiders in de personen van Etienne Amand en Christine Dupont.

Gevraagd naar zijn visie zegt Cuvelier: "Wel, het relationele staat meer vooraan. De wisselwerking tussen mensen heeft prioriteit. Daarbij past het interactiedrama; psychodrama is meer intrapsychisch".

Eutonie en haptonie als belichamingskunst heeft ook een plaats in zijn werk. Drama (onderscheiden in psychodrama en interactiedrama) is een benadering waarin het eigen proces van creativiteit sterk wordt aangesproken. Je zou kunnen zeggen dat dat een non-directief aspect is; het directieve aspect is dan het scheppen van een bedding voor de eigen stroom van de protagonist. "Mijn voorliefde voor psychodrama heeft te maken met wat mijn kijk op het begeleiden van mensen is, op wat leeft is. Je raakt de weg kwijt, uit de stroom. Middels psychodrama kun je er weer vat op krijgen; je gaat weer aan het werk en zo verder leven. Dit is hoe het leven zichzelf in stand houdt. Psychodrama is als vinding in tegenstelling tot een didactische,

INTERVIEW

onderrichtende aanpak. Ik geloof in de kracht om te leven die in elke mens en elke samenleving aanwezig is mits er maar vorm aan gegeven wordt. Daarbij spreekt psychodrama mij als mens en cultureel wezen sterk aan. Het is veel meer dan onderricht, het heeft ook iets kunstzinnigs. Het heeft ook te maken met geboren worden. Denk aan de vroedkunst van Sokrates, maar dat blijft verbaal. Psychodrama daarenboven werkt met de totale mens en medemens, niet slechts verbaal-analytisch. Kortom: Drama is de ideale vorm voor het relationele.

Nand Cuvelier is ook schrijver. Na de stad van Axen schreef hij een tweede boek: Tussen jou en mij, grondslagen van het omgaan met elkaar. De flaptekst vermeldt dat Cuvelier, in tegenstelling tot de academische wetenschap die zich vaak verliest in complexe, gekunstelde en abstract schemata, zoekt de kennis te plaatsen waar ze thuishoort: in dienst van de kwaliteit van het leven. Hij ziet zich als een ontwerper van instrumenten; met kaart, kompas en sextant kan een zeeman een betere koers varen. De aangebrachte theorie is zodoende een instrumentarium dat gekenmerkt moet zijn door eenvoud, door economie van concepten, door toepasbaarheid en bruikbaarheid.

In 1990 verscheen ook nog "Jezus Mysticus", een vertaling van en toelichting op het herontdekte Tomas-evangelie. Vanuit de Relatie-studio werd jarenlang een tweemaandelijks verschijnend tijdschrift verspreid waaraan Cuvelier een belangrijke bijdrage leverde. Inmiddels is deze periodiek opgevolgd door een nieuw, waaraan ook en vooral anderen meewerken: "Mens in relatie". Wij vragen hem hoe dat schrijven gaat. "Wat betreft het inhoudelijke geldt de stof waarmee ik bezig ben of wat ik tegenkom. Ik neem gemakkelijk nota's. Ik krabbel een stukje, dat bewaar ik in een kaft met een

speciaal kopje. Dat ligt lang te sudderen. Dan herlees ik het en er vormt zich een beeld. Als het beeld me aanspreekt duik ik weer terug in de nota's en dan maak ik een verhaal. Dat gaat snel. Dan schrijf ik dat binnen twee à drie weken. Het zijn de nota's die het voorwerk doen. Verder is het ook een kwestie van veel oefenen en teruglezen." Gevraagd naar zijn indruk van ons Psychodramabulletin zegt hij: "Ik ben heel enthousiast. Daar zit ruimte in. 't is niet prestigieus. Mensen worden uitgenodigd om te schrijven." Over de artikelen van Renée Oudijk over het koor in psychodrama: "Daarin heb ik me sterk herkend. Ik ervaar nog iedere week - als we dinsdags een psychodramadag hebben - als het thema gedragen wordt door de groep gaat dat veel dieper en verder. Het thema van het koor vind ik zeer centraal staan. Inspirerend zoals zij daarover schrijft.

Ons interview van een uur loopt ten einde. Nand Cuvelier laat weten dat hij graag lid is geworden van de Vereniging voor Psychodrama en hij spreekt de verwachting uit dat via de vereniging meer banden te leggen zijn. "Ik maak er reclame voor", zegt hij en duikt in zijn adressenbestand om ons te voorzien van namen van mensen die ook met psychodrama bezig zijn. Voldaan, vol indrukken en informatie nemen wij afscheid en stropen nog een uurtje of wat door Gent voor we de terugreis aanvaarden.

Interviewers:
ANDREA VAN EERT
ARIS ZEILSTRA